

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

Rundskriv I-0848 fra Sosial- og helsedepartementet

Til:

15.12.1995

Merknader til de enkelte paragrafer i forskriften

Merknadene er en veiledning for å utdype innholdet i den enkelte bestemmelse. Merknadene er i seg selv ikke bindende, men skal tjene som en rettleiding. Forskrift og veiledning bør ses i sammenheng for å få en best mulig forståelse av forskriftens bestemmelser.

Til §1. Formål.

Forskriftens formål er å fremme helse og trivsel m.v. for barn og elever. Man kan si at formålet med forskriften er å sikre at barn og elevers "arbeidsmiljø" ivaretas. De ansatte vil være omfattet av arbeidsmiljølovens bestemmelser som bl.a. skal sikre de ansatte et trygt arbeidsmiljø, (jf. nærmere arbeidsmiljølovens § 1. Om forholdet mellom disse forskrifter og arbeidsmiljølovgivningen vises til merknaden til § 6.)

Med "miljøet i barnehager, skoler og andre virksomheter som nevnt i § 2" menes miljøet både i innendørs arealer og på uteområder som ligger på virksomhetens eiendom eller i umiddelbar tilknytning til denne (ved skoleporten, inngangspartiet e.l.).

Til § 2. Virkeområde.

Nr. 1:

Alle vilkårene i forskriftene § 2 nr. 1 a)c) må være oppfylt for at virksomheten skal være omfattet av forskriften.

Forskriftens virkeområde omfatter virksomheter som gir tilsyn og omsorg for barn under skolepliktig alder, enten disse er pedagogisk tilrettelagt eller ikke.

Foruten for barnehager, herunder familiebarnehager, gjelder forskriften for bl.a. barnepark og dagmammaer såfremt virksomheten fyller vilkårene i § 2.

Nr. 2 og nr. 3:

Forskriften gjelder for offentlige og private skoler, også når det tilbys skolefritidsordninger.

Med videregående skoler menes skoler som omfattes av lov av 21. juni 1974 nr. 55 om videregående opplæring.

Forskriften kommer ikke til anvendelse ved utplassering av elever i arbeidslivet, (jf. lov av 23. mai 1980 nr. 13 om fagopplæring i arbeidslivet.)

Til § 4. Ansvar. Internkontroll.

De fleste virksomheter som omfattes av denne forskriften vil samtidig være omfattet av forskrift av 22. mars 1991 nr. 159 om internkontroll som gjelder for helse, miljø og sikkerhetsområdet. I medhold av forskrift om internkontroll fra 1991 foreligger allerede en plikt til internkontroll og etablering av internkontrollsystem. Det anbefales at internkontrollsystemer som allerede er etablert utvides til å omfatte krav fastsatt i denne forskriften, m.a.o. at kravene i denne forskriften integreres i etablerte internkontrollsystemer.

Utarbeidelsen av systemet bør skje i samarbeid med de ansatte i virksomheten. Generelle veiledninger m.v. som er utarbeidet om internkontroll i helse, miljø og sikkerhetsarbeid, vil kunne være til hjelp i forbindelse med internkontroll på denne forskrifts område. Det kan være hensiktsmessig at utarbeidelse, praktisering og endringer i virksomhetens internkontrollsystem skjer i samarbeid med representanter for barn/elever og eventuelt foreldre/foresatte.

Til § 5. Opplysnings og informasjonsplikt.

Vedrørende annet ledd: Barnehagens eier og ansatte har taushetsplikt etter bestemmelsene i lov av 5. mai 1995 nr. 19 om barnehager (barnehageloven). Dersom det oppstår tvil om hvilken informasjon som er relevant etter nærværende forskrifts § 5 annet ledd, bør medisinskfaglig rådgiver i kommunen kontaktes. Om nødvendig kan den kommunale myndighet pålegge virksomhetens eier å gi informasjon til foresatte og/eller elever, jf. kommunehelsetjenesteloven § 4a-6 tredje ledd. (Med elever menes i denne sammenheng elever som har oppnådd myndighetsalder).

Opplysninger om forhold ved virksomheten som kan ha innvirkning på helsen, og som ikke omfattes av noen taushetsplikt bør i tillegg til å gjøres kjent for de foresatte, opplyses til alle elever og barn i virksomheten som antas å kunne nyttegjøre seg opplysningene.

Til § 6. Krav om godkjenning.

Denne forskrift hjemler godkjenning av helse og hygienemessige forhold ved virksomheter som omfattes av forskriften. Godkjenning etter denne forskriften fritar ikke for godkjenning eller andre plikter fastsatt i annet regelverk.

F.eks. meldingsplikt og konsesjonsordninger etter annet regelverk vil også være aktuelle for virksomheter som omfattes av denne forskriften. Det vises til bl.a. plan og bygningslovens bestemmelser om byggetillatelse, samt barnehage og næringsmiddelovgivningens godkjenningsbestemmelser. Videre kan nevnes bestemmelser om meldingsplikt etter arbeidsmiljøloven og om meldingsplikt og godkjenning etter produktkontrollloven.

En rekke forhold vil bli omfattet av godkjenningsplikten etter nærværende forskrifter fordi de vil kunne ha innvirkning på barns og elevers helse. I prinsippet vil disse forskrifter også kunne dekke forhold som omfattes av annen lovgivning som det er nevnt eksempler på over.

Av hensyn til eiere av barnehager og skoler m.v. som er underlagt kommunalt tilsyn etter ulike regelverk, bør den kommunale myndighet samordne sine søknadsprosedyrer og sin saksbehandling, bl.a. slik at eieren ikke behøver sende separat søknad e.l. om godkjenning av helsemessige forhold. Samarbeid og samordning vil også virke tidsbesparende for myndighetene og kunne sikre at de ulike faglige spørsmål saken reiser, behandles av rett person eller organ.

At en virksomhet er godkjent, innebærer at det offentlige har samtykket i at virksomheten igangsettes. Slikt samtykke gis på bakgrunn av de opplysninger og planer som forelå på tidspunktet for godkjenningen. Godkjenning er ikke i seg selv et kvalitetsstempel på virksomheten.

Den kommunale avgjørelse av om godkjenning skal gis eller ikke, eventuelt på vilkår, er å anse som enkeltvedtak. For disse gjelder forvaltningslovens regler.

Godkjenning kan tilbakekalles ved bl.a. vesentlig mislighold av de vilkår som er satt i forbindelse med godkjenning, jf. alminnelige forvaltningsrettslige regler.

Søknad om godkjenning skal fremlegges ved planlegging av både bygnings og driftsmessige utvidelser og endringer, med mindre virksomhetens eier kan dokumentere at utvidelsen eller endringene ikke vil kunne ha negativ innvirkning på helsen.

Med endring av driftsmessige forhold forstås også endring av forholdet mellom bruksareal og antall barn eller elever.

Ikke enhver detaljendring av de bygningsmessige forhold eller virksomheten omfattes av bestemmelsen. Det vises til prinsippet om at det må være forholdsmessighet mellom godkjenningspliktes omfang og de helsemessige hensyn som begrunner godkjenningsplikt. Dersom det kan være tvil om forholdet rammes av godkjenningsplikten, bør dette tas opp med den lokale helsemyndighet.

Når det gjelder familiebarnehager, må det oppgis hvilke arealer som er tenkt brukt i virksomheten.

Søknad om utvidelse eller endring av virksomheter som ikke drives i private hjem, bør forelegges representanter for foresatte og/eller elever. Vesentlige synspunkter bør komme frem i søknaden.

Virksomheter som allerede er etablert og i drift ved ikrafttredelsen av denne forskriften, og som har godkjenning etter tidligere regelverk forutsettes å oppfylle forskriftene krav fra ikrafttredelsen. Det antas imidlertid å ta noe tid før kravet om internkontroll kan oppfylles fullt ut. For å imøtekomme behovet for en overgangstid, og å forhindre et antall godkjenningssøknader som overstiger saksbehandlingsskapasiteten i kommunene kreves det for etablerte virksomheter at ny godkjenning foreligger innen 3 år etter ikrafttredelsen av forskriften. Overgangstiden gjelder kun virksomheter som var etablert ved forskriftene ikrafttredelse. Nye virksomheter skal ha godkjenning ved oppstart.

Til § 7. Generelle krav.

Det følger av bestemmelsen at virksomheten må ha tilfredsstillende planer og rutiner for forvaltning, drift og vedlikehold av virksomheten. Med forvaltning menes f.eks. tilfredsstillende organisering av virksomheten, tilfredsstillende planlegging og bruk av økonomiske og bemanningsmessige ressurser samt tilfredsstillende drift og vedlikehold av areal og bygninger.

Dette må ses i sammenheng med kravet om internkontrollsystem som innebærer at virksomheten gjennom systematiske tiltak skal sikre at krav fastsatt i eller i medhold av forskriften overholdes. De punkter som nevnes i forrige avsnitt kan gå inn som elementer i internkontrollsystemet. Se også merknadene til § 4.

I forskriften er det fastsatt at virksomhetene skal planlegges, bygges, tilrettelegges og drives slik at forskriftene bestemmelser om trivsels, helse, hygiene og sikkerhetsmessige forhold oppfylles på en allment akseptert måte. I begrepet allment akseptert måte ligger det en forutsetning om at lov eller forskrift som ikke får direkte anvendelse, men som regulerer tilsvarende eller tilgrensende områder er oppfylt. Det vises til regelverket om bl.a. produktsikkerhet, bygninger, næringsmidler m.v.

Forskriften åpner forøvrig for lokale vurderinger av hva som vil være tilfredsstillende standarder på de forskjellige områdene.

Om en løsning kan sies å være i samsvar med hva som anses for å være en allment akseptert måte å oppfylle et krav på, eller sagt med andre ord, samsvare med den alminnelige oppfatning el. forventning av hvordan et krav skal innfris, vil være målestokken for vurderingen.

Til § 8. Beliggenhet.

I sammenheng med dette kravet bør man påse at også regelverk på andre felter ivaretas. Det vises f.eks til plan og bygningsloven og forurensningsloven.

Ulike risikomomenter ved beliggenheten slik som f.eks. veier, andre samferdselsanlegg, kraftlinjer og naturgitte farer bør vurderes.

Til § 9. Utforming og innredning.

Det skal tas hensyn til bl.a. god fysisk tilgjengelighet for personer med ulike funksjonshemninger.

Beplantningen av uteområde bør være av kjente arter som ikke er giftige eller medfører allergiske reaksjoner.

Virksomheten bør være innrettet slik at spredning av skitt og smuss unngås. Det må finnes tilfredsstillende muligheter for oppbevaring og tørking av yttertøy, jf. bl.a. hensynet til innemiljø.

Til §10. Muligheter for aktivitet og hvile m.v.

Bestemmelsen innebærer at virksomheter som nevnt i § 2 nr. 1, må innredes og utstyres tilfredsstillende i forhold til barns behov for hvile, herunder små barns behov for søvn. Det bør finnes gode muligheter for at små barn kan sove ute når forholdene tilsier det.

Utearealet bør være slik at det gir mulighet for lek og annen aktivitet hele året, og slik at det kan brukes av ulike aldersgrupper.

Virksomhetene bør videre legges til rette for at elever og barns motoriske utvikling fremmes.

Til § 11. Måltid.

Statens ernæringsråd for matsservering og måltider i skole og barnehage bør legges til grunn ved matsservering slik at den ernæringsmessige verdi av måltidet sikres.

Lov av 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v. med forskrifter, herunder generell forskrift av 8. juli 1983 nr. 1251 for produksjon og frambud m.v. av næringsmidler, og hygieneforskrift av 8. juli 1983 nr. 1252 for produksjon og frambud m.v. av næringsmidler gjelder for tilberedning og servering av næringsmidler

Måltidets sosiale funksjon bør ivaretas ved at det er fysisk tilrettelagt for spising og avsatt tilstrekkelig tid til at trivsel oppnås.

Til §12. Psykososiale forhold.

Det er viktig at det er jevn og god kontakt mellom virksomhetens personale og mellom personalet og elever, barn og foresatte.

Det bør legges opp til faste samarbeidsmøter mellom personalet og f.eks. skolehelsetjenesten, helsestasjon, pedagogiskpsykologisk rådgivningstjeneste (PPT), foresatte og andre naturlige samarbeidspartnere. Om taushetsplikt gjelder det som er bestemt i regelverket for de ulike virksomheters profesjoner.

Til §13. Rengjøring og vedlikehold.

Det er viktig at støvbelastningen er minst mulig, og at man forhindrer vekst av mikroorganismer, oppsamling av fibrer, partikler o.l.

Det bør som del av internkontrollsystemet utarbeides renholdsplan som er basert på en faglig vurdering av virksomhetens renholdsbehov.

Til §14. Sikkerhet og helsemessig beredskap.

Bestemmelsen innebærer at fysisk utforming av inne og utemiljøet, innredning og utstyr skal være slik at risikoen for skader blir så liten som mulig.

Personalet bør gis opplæring i hvordan skader og ulykker forebygges.

Når det gjelder krav til leker og lekeutstyr, vises bl.a. til produktkontrolloven av 11. juni 1976 nr. 79 med forskrifter.

Virksomhetens rutiner for håndtering av ulykker og faresituasjoner bør inneholde klare retningslinjer for bl.a. oppgavefordeling og prosedyrer ved ulykker som f.eks. brann, utilsiktet eller farlig utslipp fra bedrifter eller naturkatastrofer. Retningslinjene bør angi bl.a. når lege skal kontaktes etter skade m.v.

Det bør være varslingsystemer og varslingsutstyr og det skal finnes nødvendig utstyr for brannslukning m.v., jf. også brannforskrifter og annet regelverk.

Det bør i forbindelse med rutiner for sikkerhet også tas hensyn til aktiviteter som finner sted utenfor barnehagen/skolens område, f.eks. skolesvømming el. lign.

Til §15. Førstehjelp

Førstehjelpsutstyret bør være av en art og mengde som står i forhold til de behov for førstehjelp som det er grunn til å regne med kan oppstå i virksomheten.

Med førstehjelpsutstyr menes bl.a. plaster samt forbindings og sårensingsutstyr.

Førstehjelpsutstyret skal regelmessig kontrolleres med hensyn til funksjon og utløpsdato.

Til § 16. Tilrettelegging basert på opplysninger om helseforhold.

Det tenkes her på opplysninger som virksomheten får kjennskap til for å kunne hjelpe barn med helseproblemer.

Avhengig av bl.a. alder og utviklingstrinn vil opplysningene kunne gjelde sykdommer, som f.eks. allergi, matintoleranse eller diabetes. Også visse funksjonshemninger, som f.eks. hørsels og synshemninger kan det være viktig at virksomhetens personale tar hensyn til. For medisinsk behandling av sykdommer samt spesiell tilrettelegging for funksjonshemmede gjelder bestemmelsene i bl.a. kommunehelsetjenesteloven og barnehageloven.

Virksomhetens eier forutsettes å etablere et system for hvem som skal motta opplysningene, og hvordan de skal håndteres. For å opprette personregistre med helsemessige opplysninger kreves konsesjon etter lov av 9. juni 1978 nr. 48 om personregistre m.m.

Når det gjelder barn i skolepliktig alder, kan det være naturlig at opplysninger som nevnt gis til skolehelsetjenesten. I visse tilfeller kan det være hensiktsmessig å gi opplysningene til f.eks. klasseforstander eller gymnastikklærer.

Barnehagens og skolens personale har taushetsplikt etter bestemmelser i barnehage og skolelovgivningen. I virksomheter som faller utenfor dette virkeområde, men innenfor denne forskrifts § 2, forutsettes det at personalet underskriver taushetsløfte.

Til §17. Smittevern.

Virksomheten bør ha regler for når barn/elever kan være til stede ved sykdom.

Det vises forøvrig til smittevernloven med forskrifter, jf. især bestemmelser om plikt for barnehagepersonell, lærere m.v. til tuberkulinprøving, skjermbildefotografering og eventuelt vaksinasjon mot tuberkulose.

Til §18. Røyking.

Røykeforbudet i forskriften er begrenset til virksomhetens inneområde. Eierne av virksomhetene kan imidlertid benytte sin råderett som eier til å forby røyking også i virksomhetens uteområde. I tillegg kan virksomhetene benytte sin styringsrett som

arbeidsgiver, så langt den gjelder, til ikke å tillate røyking.

Et helt røykfritt miljø på virksomhetens område kan oppnås ved å ta de ovennevnte virkemidlene i bruk. Det anbefales at den enkelte virksomhet vurderer innføring av røykeforbud også i uteområdene utifra hensynet til å fremme gode psykososiale forhold for barn og unge, jf. § 12.

Røyking skal ikke forekomme til noen tid i noen del av virksomhetens lokaler.

Bakgrunnen for dette er bl.a. forebygging av passiv røyking og hensynet til de som har, eller er disponert for, luftveislidelser.

Til §19. Inneklima/luftkvalitet.

Bestemmelsen innebærer bl.a. krav om tilstrekkelig utskiftning av luften innendørs i forhold til aktivitetene i lokalene.

Dyrehold bør ikke forekomme i virksomheten. Bakgrunnen for dette er hensynet til de som har astma eller allergi, og de som er disponert for å utvikle slike tilstander. Dette gjelder ikke videregående skoler med landbruksfaglig studieretning.

Virksomheten skal ha hensiktsmessig oppvarmingssystem, reguleringsmulighet på varmeanlegget, mulighet for solavskjerming m.v. Med hensiktsmessighet menes også at det ved installasjon og drift av slike systemer tas hensyn til deres innbyrdes innvirkning.

Til § 20. Belysning.

God belysning vil si naturlig eller kunstig belysning som hindrer unødig belastning av synet, blander øyet minimalt og gir tilfredsstillende sikkerhet mot ulykker.

Til § 21. Lydforhold.

Gode lydforhold oppnås bl.a. ved å ha hensiktsmessig akustisk demping og luftlydisolasjon samt ved å sørge for romdisponering, plassering og bruk som gir gode lydforhold.

Areal for uteaktivitet må tilpasses slik at det ikke oppstår negativ akustisk belastning på innearealet.

Til § 22. Drikkevann.

Med drikkevann menes her vann til drikke, næringsmiddelformål og hygienisk bruk i samsvar med bestemmelsene i forskrift av 1. januar 1995 nr. 68 om vannforsyning og drikkevann m.m.

Til § 23. Sanitære forhold

Toaletter, vasker, drikkevannsfonter, dusjer og garderober m.v. må avpasses den aktuelle aldersgruppes behov og det enkelte roms funksjoner. I barnehager m.v. beregnet for spedbarn må det finnes hygienisk tilfredsstillende muligheter for stell av disse.

Vask med hygienisk tilfredsstillende tørkemulighet må finnes i umiddelbar nærhet av toalettet.

Til § 25. Tilsyn.

I forskriften er godkjenningsansvar, tilsynsansvar m.v. lagt direkte til kommunestyret. Dette er gjort med bakgrunn i prinsippet om at kommunene i størst mulig grad selv skal fastsette hvilket kommunalt organ som skal løse en bestemt oppgave. Kommunestyret kan delegere sin myndighet etter bestemmelsene i kommuneloven til det kommunale organ som skal løse oppgaven, jf. også kommunehelsetjenesteloven § 4a-3.

Tilsynsmyndigheten fatter også de vedtak som er nødvendig for gjennomføring av forskriften. I forbindelse med saksbehandlingen kommer bestemmelsene i lov av 10. februar 1967 om behandlingmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) til anvendelse.

Foruten å føre tilsyn med at forskriftene bestemmelser overholdes, skal kommunen og dens helsetjeneste bistå med råd og veiledning etter forespørsel og ellers når sakens art gir grunn til det.

Til § 26. Virkemidler og dispensasjon.

I forbindelse med bruk av virkemidler etter kommunehelsetjenesteloven vises det til de vilkår som følger direkte av den enkelte lovbestemmelse. Det gjøres oppmerksom på at stansning kun kan gjøres av kommunestyret, jf. kommunehelsetjenesteloven § 4a-3.

Lov av 10. februar 1967 om behandlingmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 40 fastsetter at en forskrift ikke kan fravikes av et forvaltningsorgan med mindre forskriften eller vedkommende hjemmelslov gir adgang til det. Bestemmelsen om dispensasjon er inntatt for ikke fullstendig å utelukke muligheten av å gjøre unntak i enkelte særskilte tilfeller. Bruken av dispensasjon skal være restriktiv og forbeholdt de helt særskilte og enkeltstående tilfeller. Det bør ikke dispenserers fra krav som utgjør et hovedformål eller en hovedintensjon med forskriften, og det skal ikke dispenserers fra større deler av forskriften samlet.

Til § 29. Ikrafttreden.

Forskriftens krav vil gjelde også for virksomheter som er tatt i bruk før forskriftens vedtakelse. Virksomheter som pr. forskriftens vedtakelse er iverksatt, trenger imidlertid først ny godkjenning innen tre år fra ikrafttredelsen, med mindre virksomhetene utbygges eller endres som nevnt i § 6. Det vises også til merknaden til § 6.

Skannet og lagt på nett av Statens helsetilsyn